

RETSENSIOON KOIDU AHKI MAGISTRIPROJEKTI KIRJALIKULE OSALE

Viljandis 26. mail 2023

RETSENSENDI ÜLDISED TÄHELEPANEKUD

Koidu Ahk on käsitlenud oma magistriprojekti kirjalikus töös varasemalt eesti keeles eriliselt vähe käsitlust leidnud pärimusmuusika teemat akordionimängust ja selle rahvapärasusest. Kuigi tegemist on 20. sajandil palavalt armastatud seltskondliku musitseerimise pilliga, on tänasel päeval pärimuslikul teel omandatud rahvapärane akordionimäng hakanud tasapisi kaduma. Siinkohal on oma „tugeva panuse andnud“ klassikalised muusikaõppeasutused. Valdavalt õpetatakse Eesti muusikakoolides klassikalist akordionimängu, millel ei ole väga palju ühist rahvapärase esteetikaga. Seega – kuniks meie seas on veel (vana)emasid ja (vana)isasid, kes rahvapärast kuuldelisel teel omandatud kunsti valdavad, on veel võimalus rahvapärasuse elujõuks. Situatsiooni saab võrrelda viiulimängu traditsiooniga, kus rahvapärane viiulimäng on viimastel aastakümnetel hakanud vanade oskuste tundma õppimisel ja stiilitundlike õpetajate tekkimisel jõudsalt taas elustuma, vaatamata kõikidele välistele takistustele. Akordionit, nagu viiulitki, saab mängida nii klassikaliselt kui rahvapäraselt. Üks ei välista teist, pigem peaksime olema õnnelikud säärase liigirikkuse üle ja tegema asjatundlikult neil kahel vahet. Selline kahepaikus tekitab raskusi ja kahe maailmavaate esindajate seas sageli ka vääriti mõistmisi. Seega – Koidu kirjutatud akordionimängu käsitluseks oli absoluutselt viimane aeg, et teadvustada seda probleemi. Suur aitäh töö autorile!

Koidu Ahki kirjalik töö on vormistatud nõuetekohaselt, nt autor kasutab läbivalt ühtset viitamissüsteemi, tekstimassiiv on mahult nõuetele vastav, arutlev ja uut teadmist taotleb.

Uurimisküsimuste formuleerimised eraldi peatükkides ja eraldi võttes on selged. Autor esitab endale kolm olulist küsimust, millele ta vastuseid otsib: 1) milline on akordioni rahvapärane mängustiil ja kasutusala? 2) kes on pärimusmuusik-akordionimängija? 3) kuidas akordionil stiilitundlikult esitada vanemate rahvapillide repertuaari? Ajaloolise materjali puhul on uurimismeetodiks muusika-analüüs, mis on asjalikult ja arusaadavalt läbi viidud. Isiklikku loomingulist protsessi analüüsib autor eneserefleksiooni kaudu. Vastav lugemine oli põnev, selle teema puhul oleksin isegi veelgi sügavamalt käsitlust oodanud. Teoreetilised, kaasa arvatud varasemate käsitluste mainimised olid asjakohased ning kohati ka autorile teed juhatavad. Loomulikult võib neid olla alati rohkem, loomulikult tuleb tunda kõiki varem kirjutatud sama teemapüstitusega uurimustöid. Tundsin lugejana veidi puudust filosoofilisest teoreetilisest raamist, mis oleks olnud põnev lugemine autori omapoolsest filtrist läbi käinuna.

Ent. Kirjalikku tööd lugedes tabasin end lugejana korduvalt mõttelt, et miks koosneb see töö kahest omavahel dissoneerivast osast, mis ei toeta teineteist. Töö teises peatükis muutus teemakäsitlus selgemaks ja arusaadavaks ning seetõttu ka väga nauditavaks lugemiseks. Esimene, ajaloolist akordionimängu peegeldav peatükk ei tundu haakuvat ülejäänuga. Või, kui haakub, siis verbaalselt seda tekstis lugejale kahjuks piisavalt selgitatud ei ole. Kas see ehk oligi autori taotlus – käsitleda kahte eraldi teemat?

Eraldi võttes on kumbki töö osa iseseisva teemapüstituse ja sisuga. Usun, et emba-kumba teemat rohkem süvitsi käsitledes oleks tulemus olnud veelgi parem ja põhjalikum. Esimese peatüki allikmaterjalid on pärit Eesti Rahvaluule Arhiivist. Autor on kuuldeliselt analüüsinud ligi 400 ajaloolist esitust ning teinud nende kuulamisest väärt märkmeid. See on aukartust äratav massiiv, millest ülevaate saamine on tegelikult meeletult aega ja süvenemist nõudev töö. Praktilise magistrikontserdiga haakub ilmselgelt paremini teine peatükk, mis on sissevaade tänapäevase pärimusmuusikust akordionisti ellu. Kahe peatüki ühendamisel ühtseks tervikuks näen siiski teatavaid sisulisi puudujääke. Minu jaoks jäi tööst puudu pikem arutelu teemal, mis on ajaloolises akordionimängu traditsioonis see miski, mida autor pidanuks vajalikuks oma loomingulises töös edasi kanda ning arendada ja kui autor seda teed ei valinud, siis miks.

Et paremini mõista, millest puudust tundsin või mida juurde teada saada sooviksin, esitan kaitsjale mõned teemakohased küsimused.

RETSENSENDI TEEMAALGATUSED DISKUSSIOONI TEKITAMISEKS KAITSJALE

Kokkulepped raammõistete osas

Akordion eesti rahvapillina.

Mis teeb ühest pillist rahvapilli? Palun täpsusta meile oma käsitlust veelkord.

Akordion tänapäevase pärimusmuusika instrumendina.

Mida tähendab sinu jaoks mõiste „tänapäevane pärimusmuusika“? Kas vastus võiks asuda lehekülgedel 18-19¹? Kas kasutaksid päritud muusika kohta seega mõistet „ajalooline pärimusmuusika“? Või pigem „ajalooline rahvamuusika“? Selgita ja põhjenda oma valikuid, ehk palun anna lugejale selged raamid.²

Üldisemat laadi küsimused ja tähelepanekud

Kirjutad sissejuhatuses lk. 3: „...tõuge uurimistööga tegelemiseks tuli mulle akordioni kogukonna seest seoses rahvamuusikapeo ettevalmistamise ja akordioni liigi kava ülesehitamise küsimusega...“

Millised on tulemused ja järeldused, sinu ettepanekud selles küsimuses?

Sissejuhatuses lk. 3 kirjutad, et VANEMAS rahvamuusikahistuses puudub akordioni mängutraditsioon, ent pill on siiski muutunud muude pillide hulgas rahvapilliks.

---

¹ Koidu lk. 18-19: „... Minu arvates: 1) inspiratsiooniallikaks ja repertuaarivaraks on rahvamuusika laiemalt, kui traditsioonilisel rahvapillimängijal – kogu ajalooline rahvamuusika, rahvalaul ja kõikide pillide muusika; 2) põhimõtteks on stiililine ja loominguline vabadus, mistõttu on kujunemas stiililiselt mitmekesine esituspraktika...“

² Võrdluseks, mina nt käsitlen „pärimusmuusikat“ kui ajaloolist nähtust (päritud muusika) ja tänapäevase muusika kohta kasutan väljendit „muusika“.

Miks on seda sinu jaoks oluline rõhutada? Kas rahvapilliks muutub üks pill vaid tänu nn vanemas muusikahistuses esinemise tõttu? Või on rahvapilliks kujunemisel mingeid muidki tunnuseid?

Sissejuhatus lk. 4: „...Teema on aktuaalne ka seetõttu, et rahvapärane akordionimäng hakkab üha rohkem jääma ajalukku seoses põlvkondade vahetumise tõttu ning seda on oluline uurida kui tänapäeval veel elavat rahvamuusika traditsiooni...“

Kas sa oleksid soovinud seda kaduvat, ent veel ELAVAT kunsti ISE kogemas ja kogumas käia?

Hoopis seda analüüsida ja kirjeldada vanade salvestiste asemel? Nimetad teemat aktuaalseks, ent ise elava poolega ei tegele. Ehk, miks valisid elavate pillimeeste juures käimise asemel valimisse ERA-s säilitatud helisalvestised? Vanade helisalvestiste juurest pöördusid ühtäkki veelgi vanemate salvestiste poole. Kuna sa pöördusid akordioni rahvapäraste salvestatud esituste juurest oma loomingus hoopis teiste, vanemate pillide poole, siis tundub mulle akordioni rahvapärasuse otsingud sinu loomingulisi eesmärke silmas pidades pisut üleliigsed.

Küsimusi esimese peatüki kohta: akordion eesti rahvapillina

Lk. 6: „...Akordion rahvapillina hakkas kopeerima lõõtspilli, võttes osaliselt üle ka repertuaari...“

Millel see väide põhineb. Kas selle tõestuseks on kindlaid helinäiteid analüüsitud esituste seas? Leidsin edaspidises töös sellele väitele viite, millele ilmselt tuginesid: „...Akordioni repertuaar koosnes vanadest lugudest ja kindlasti ka lõõtspilli repertuaari kuulunud lugudest, aga tulid ka uued modernsed lood, nagu tango, foks ja valss (Tõnurist, 1996)...“

Kas toetud selles väites Tõnuristile või oled ka ise teinud vastavaid avastusi?

Kirjeldad ohtrasti rahvapärase akordionimängu tunnuseid, aga soovin teada, kuidas sõnastaksid vastuse küsimusele ehk võtaksid mõiste sisu selgemalt kokku.

Mis on rahvapärane mängustiil või rahvapärasus muusikas? Nt kasvõi võrreldes teiste mängustiilidega? Kas selleks võiks olla lause tekstis lk. 6: „...Tegemist on üldrahvaliku mitteprofessionaalse muusikaharrastusega suulises traditsioonis, mille kõige iseloomulikum omadus on kuuldelisel teel muusika edastamine...“? Kas see lause kuulub sinule?

Ääremärkus. Lk. 8 kirjeldab ühtäkki akordioni, kui pilli ajalugu – tundub, et töös kasutatavate mõistete tutvustamise peatükki see teema hästi ei sobitu.

Lk. 9 joonealune märkus nr 4, mis kuulub Juhan Uppinale: „Kui esitatav repertuaar on rahvalik ehk rahvamuusika stiilile sarnanev, ka siis on akordion käsitletav rahvapillina ning pole vahet, kas mängib professionaal või harrastuslik muusik.“ (Uppin, vestlus veebis 16. aprill 2023). Vaidlen vastu. Kuidas üleüldse tekib „rahvalik või rahvamuusika stiilile sarnanev“ repertuaar? Teisisõnu, rahvapärane mängustiil, nagu sa töös läbivaldt kirjutad. Kas mitte mänguvõtete, mängustiili kaudu? Mänguvõtted on professionaalil ja harrastajal täiesti erinevad. St, rahvapärasus tekib harrastusliku mängutehnika tulemina? Või ei?

Vaidle vastu.

Alapeatükk 1.2 Rahvapärase akordionimängu ajalugu ja repertuaar Eestis. Kommentaar: see alapeatükk rändab ühelt mõttelt teisele, ei ole ühtses stiilis ajalooline ülevaade. Soovinuks süsteemsemat käsitlust.

Kirjutad lk. 12: „...Mõnede esituste puhul tundsin ära pillispetsiifikast lähtuva meloodia tõlgendamise, vastavalt oma pilli tehnilistele võimalustele kohandatud esituse...”

Millised tehnilised võimalused akordionil piiravad meloodiaesitust? Kas liiga lühike klaviatuur? Selgita palun üle.

Kirjutad lk. 13 salvestisi kuulates: „...Parema käe harmoniseerimisvõttena leidis mõne mängija puhul kasutust meloodia harmoniseerimisel põhikolmkõlade kõrval kasutust septakord, isegi toonika kolmkõla sekstiga akordvõtte...” Lisan, et selline mänguviis on veel täiesti elujõuline ja valdav stiilielement tänases Eestis. Aastal 2023.

Kas oskad anda hinnangu, kui suure osa moodustab parema käe mängu analüüsid mitme- ja kui palju ühehääline mäng? Kumb on olnud valdav?

Vasaku käe stiilielemendid.

Kas kohtasid helisalvestitel ka nn ebaloogilist, (meie mõistes mittesobivat) harmoniseerimist vasakus käes? Kas joonistus ehk välja mingi teatud sorti ühtne harmoniseerimisviis ehk muusikaline mõtlemine?

Üldised stiilielemendid.

Kas helisalvestistel joonistus välja rahvapäraste esituste lemmikhelistikke? Kas need on valgete klahvide helistikud, või esines ka keerulisemaid helistikke?

Selle peatüki lõpuküsimus.

Mida lisasid oma muusikupagasisse kuulatud ja analüüsitud akordioni ajaloolistest esitustest? Kas midagi oli ka magistrikontserdil kasutuses? Kui ei, siis palun selgita, miks. Oleks väga põnev teada.

Küsimusi teise peatüki kohta: akordion tänapäevase pärimusmuusika instrumendina

Lk. 18, II lõigu III rida: „...Oled vastandunud...” – kas seal peaks olema „...Olen vastandunud?...”

*Märkus. Lk. 18: „...Teisisõnu on minu töö teemaks “akordion modernses pärimusmuusikas”...”
Taaskord uus väljend – siiani oli tänapäevane, kaasaegne, nüüdisaegne ja lisaks veel modernne pärimusmuusika! Tasuks hoida ühtset stiili, oleks kergem lugeda.*

Kirjeldad lk. 19, et otsisid vanema kihistuse muusikaesitusi vanadelt arhiivisalvestistelt.

Miks pead seda niivõrd tähtsaks sellise uue pilli, nagu akordion puhul? Kas oluline pole mitte märgata mängustiili, enam kui repertuaari? Kas rahvapärased akordionimängus võiks olla sama väärtuslik, kui teistelt pillidelt laenatud repertuaar? Saan selgesti sinu eesmärkidest ja soovidest aru, ent minul tekkisid tööd lugedes peamiselt sedalaadi küsimused. Ehk et, kas rahvapärases akordionimängus on midagi sellist, mida tänase akordionimängijana edasi kanda ja pärandada?

Vanade rahvapillide jäljendamine.

Kas töötasid ainult arhiivisalvestistega või jälgisid ja analüüsisid ka õppejõudude elavaid esitusi vahetult pillidel, mida ise ei mängi?

Kokkuvõtteks

Saan sinu teksti lugedes aru, et kuna rahvapärane akordionimäng sind ei köitnud, otsustasid minna vanemate rahvapillide muusika juurde ning luua midagi täiesti uut? Kas ma sain õigesti aru? Sel juhul lisan, et lugedes ei tule see selgesti välja, et nii see on. Kohati tekib isegi lugejana tunne, et miks oli vaja vanadest arhiivisalvestistest kirjutada peatükk, kui need ei pakkunud sinu tööriistakasti midagi uut ja huvitavat. Seega, oleksin eeldanud, et üleminek vanadelt salvestistelt sinu autoriloomingu juurde oleks olnud selgemalt ja pikemalt põhjendatud. Lk. 19 leiame pisikese lõigu (lõik II), kus põhjendad veidi oma valikuid, miks ei peatunud sa oma loomingu akordionimängu rahvapärasusel. Väga oleks soovinud lugeda põhjalikumalt, miks see kõik, mida kuulasid, ei köitnud sind. Samal leheküljel jätkad, et: „...*Magistriprojekti eesmärkideks on 1) mõista akordioni rahvapärast mängustiili...*“ Kas eesmärk rahvapärase mängustiili mõistmiseks sai täidetud?

Kirjutad lk. 36: „...*Kutsun üles salvestama vanema põlvkonna mängu ja mälestusi, kuni see veel võimalik on!...*“ Koidu, sina oledki see, kes seda teha suudaks. Oleks väga tore, kui võtaksid sellegi teema käsile.

Retsensendi soovituslik hinne kirjalikule tööle on B

Magistritöö teostamiseks on valitud optimaalne tehnilis-korralduslik lähenemisviis, teostus on järjekindel ja leidlik; üliõpilane valdab valitud ainevaldkonna loomingu- ja tehnilist traditsiooni vabalt; tehnilistele ja loomingu- ja probleemidele on välja pakutud asjakohased ja uued lahendused ning need järjekindlalt ja loovalt ellu viidud

KRISTA SILDOJA

magister artium muusikateaduse alal
etnomusikoloog, muusikaõpetaja, koolijuht

/digiallkiri/
21. mail 2023